

Příloha k protokolu o SZZ č.

Diplomant: **Václavová Zuzana**

Vysoká škola: PF JU

Katedra: společenských věd

Datum odevzdání posudku: 24. 1. 2011

Aprobace: Francouzský jazyk- občanská výchova
pro 2. stupeň ZŠ

Recenzent diplomové práce

PhDr. Pavel Hejtman, CSc.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Odsun Němců z Novohradska

(téma)

Transport of Germans from the Region of Nove Hradý

Diplomová práce studentky Zuzany Václavové se týká závažného historického faktu, který se udál jako součást migračních a nucených migračních přesunů v důsledku 2. světové války v Evropě a ve střední Evropě v období 1945-1947 - odsunu Němců z Československa. Tato skutečnost rázem výrazně ovlivnila etnické složení obyvatelstva v Čechách a na Moravě, což mělo řadu důsledků pro další ekonomický, kulturní i společenský vývoj u nás. S jeho zahraničně politickými důsledky se naše země potýká při různých příležitostech dodnes. Průběh tohoto procesu v období bezprostředně po ukončení války se vyznačoval také krajními projevy nenávisti, násilí i brutality v různých lokalitách vůči německému obyvatelstvu.

Je bezpochyby velmi důležité, věnovat se na nejrůznějších úrovních badatelskému zkoumání uvedené historické skutečnosti, diskutovat a hledat její aktuální interpretaci, stejně jako nacházet a předávat ponaučení z ní. Pokud to platí, potom dvojnásob u budoucích učitelů dějepisu nebo občanské výchovy na základních školách.

Je také třeba dodat, že zpracování tématu, tak jak jej Zuzana Václavová pojala, je velmi náročné na studium rozsáhlé historické literatury a na schopnost jeho výsledky textově zpracovat kompilační nebo dokonce komparativní metodou a dále rovněž na kvalifikovanou znalost historických heuristických a badatelských metod při zpracovávání tematiky na úrovni zvoleného regionu, resp. mikroregionu. Nevím, nakolik je studentka k tomuto výkonu po stránce odborné vybavena. Ocenění však určitě zaslouží její odvaha i pracovní úsilí, s nimiž se o zvládnutí tématu pokusila. Za to je jí třeba určitě pochválit.

Autorka nazvala svou práci *Odsun Němců z Novohradska*, čímž měla patrně na mysli doložení uvedeného procesu nucené migrace v uvedeném mikroregionu. Podle názvu to je zaměření regionální historie. Bohužel diplomantka nikde v textu elaborátu dostatečně nevymezuje cíle diplomové práce, ani metody, kterých v práci používala. Pokud se toho dotýká v *Úvodu*, jež má rozsah dvou odstavců na jedné straně, činí tak velmi neuspokojivě, zvláště v jeho druhém odstavci (c.d. str. 7). Podle obsahové struktury práce, která má i s přílohami 106 stran, jde spíše o snahu autorky shrnout z vybrané odborné literatury historické příčiny vývoje střetu německého a českého etnika zejména od vzniku samostatného Československa. Ten vyvrcholil nejprve v letech 1938-1945 a nakonec v kontextu s koncem 2. světové války odsunem sudetských Němců. Tomu by odpovídal i rozsah stránek v I. a II. kapitole (*Vývoj a ztroskotání česko-německého soužití a Odsun Němců z Československa*), které se

uvedeného přehledu týkají (dohromady 36 stran). Vlastnímu jádru tématu ve III. kapitole, která se nazývá shodně jako celá práce také *Odsun Němců z Novohradsko*, je věnováno 14 stran a vlastnímu odsunu pouze 8 stran. Tato disproporce je částečně upravena v kapitole IV, která pojednává na 7 stranách o novém osídlení tohoto regionu. V poslední kapitole V, nazvané *Významné osobnosti Novohradsko*, která se mi osobně jeví jako metodicky nevhodná pro linii práce a hodí se spíše od speciální přílohy nebo vůbec k vyřazení, uvádí autorka z literatury převzaté informace o šlechtickém rodu Buqoyů, zejména o Karlu Buqoyovi; o faráři Bonfiliusu Wagnerovi a panu Františku Hauerovi uvádí pak autorka informace z blíže neurčených rozhovorů (!) z roku 2010. V *Závěru* autorka shrnuje na 2 stranách obecně tematiku odsunu Němců z Československa, kterou považuje dodnes za diskutovanou. Je toho názoru, že důvodem odsunu a vysídlení nebyly rozepře česko-německé, patrně již v dřívějším období, ani československá společnost, vzniknuvší po 1. světové válce, ale Adolf Hitler, resp. jeho vražedné útoky, jimiž s sebou stáhl do „černých hlubin ... naprostou většinu Němců, kteří mu slepě důvěřovali a na které byla ... uvalena kolektivní vina ...“ (str. 79 c.d.). Uvádí, podle mého názoru správně, do souvislostí vysídlení Němců jako jeden z důsledků války konkretizovaný rozhodnutím mocností (Postupimská konference 1945) a realizovaných také v Československu, přičemž poukazuje na to, že zůstává mylnou domněnkou mnoha lidí dodnes, že „nařízení o odsunu německé menšiny ... bylo vydané pomocí Benešových dekretů.“ (Tamtéž.) Souhlasím také s jejími závěry o tzv. divokém odsunu a nevhodnosti přenášení aktuálních soudů do minulosti. Nejsem však spokojen s tím, jak si zde kladně zhodnotila strukturu své práce. Také jsem nepochopil smysl posledního odstavce v *Závěru*, kde píše o objektivitě své diplomové práce, která má „vnést nové zamyšlení osobám, jež se k odsunu Němců staví jako k jedinému možnému řešení ...“ (tamtéž, str. 80) a byl bych rád, aby se k myšlence tohoto odstavce autorka při obhajobě jasně vyslovila. V následném seznamu *Použitá literatura a prameny* je uvedeno téměř 60 titulů většinou základní literatury české proveniencí. Pokud by bylo třeba doplnit základní tituly vydané česky, tak snad jen o novější práce Tomáše Staňka (*Perzekuce 1945*, Praha 1996; *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*, Praha 2005) nebo o Beneš, Z. - Kuklík, J. ml. - Kural, V. - Pešek, J., *Odsun - Vertreibung (Transfer Němců z Československa 1945-1947)*, Ministerstvo mládeže a tělovýchovy ČR 2002, kde jsou publikovány závěry Společné česko-německé komise historiků, která v roce 1996 provedla statistické a demografické šetření k uvedenému problému. Ačkoli pokud diplomantka cituje pozdější díla autorů, členů komise za českou stranu, dalo by se předpokládat, že se bude v důležitých faktech a závěrech její text se zdroji shodovat, není tomu vždy tak. O tom svědčí některé její pasáže v textu a údaje na str. 30-38, zejména na str. 37 práce! Staví zde do jednoznačného protikladu nejen čísla zemřelých uváděná německou stranou (autorka píše „germánskou“ a „úmrtších“, sic!) 220 000 – 270 000 obětí, oproti Čechům, kteří dospěli k číslu obětí v rozmezí mezi 15 000 – 30 000, ovšem neinterpretuje přesně stanovisko Společné česko-německé komise, která nejen „neodhaduje“ počet obětí na diplomantkou uváděných 40 000, ale na základě statistických a demografických šetření uvádí čísla jiná a vysvětluje je – viz str. 49 an. uvedeného díla. Bylo by dobré, kdyby si autorka uvedené místo našla a přesně příslušnou pasáž ocitovala. Ze zahraniční literatury v češtině se patrně patří uvést ještě Ferdinanda Seibta (*Německo a Češi*, Praha 1996). Z německých prací v seznamu je závažná práce Theodora Schiedera v anglickém překladu – *Expulsion of the German Population from Czechoslovakia*. Bonn: Federal Ministry of Expellees, Refugees and War Victims, 1960 – ovšem nepostřehl jsem ani v poznámkách, ani v textu, že by jej autorka explicitně využila. V souhrnu lze říci, že rozsah odborné literatury k tématu odsunu na úrovni Československa je dostatečný. U regionální literatury si tím tak nejsem jist. Zde ovšem měla diplomantka osvědčit rovněž svůj badatelský přístup, jehož výsledky jsou, podle mého názoru, poměrně skromné. To se odráží také ve výběru i uspořádání a zejména v chybějícím zhodnocení přílohového materiálu, který autorka uvádí v poslední části práce (str. 91-106).

Celkově mohu konstatovat, že jako studentka, která nemá aprobaci historie a tudíž ani systémovou přípravu pro práci historika zvládla práci ve výsledku velmi dobře. To však nemá zastřít nedostatky práce, z nichž na některé jsem již upozornil a o některých dalších se zmíním krátce v následujících připomínkách.

První připomínkou je, že pokud autorka vytváří v textovém přehledu historického vývoje česko – německých vztahů výkladové zkratky v první a druhé kapitole, dopouští se zde v některých

problémech až nepřipustných zjednodušení. Například hned na počátku práce na str. 8 a 9, kdy vývoj těchto vztahů od roku 1848 do roku 1918 charakterizuje ve 4 odstavcích a 2 poznámkách. Jindy jen nekvalifikovaně či nekriticky přebírá text literatury, který s tématem přímo nesouvisí (viz nástin historie rodu Buqoyů, str. 70-73).

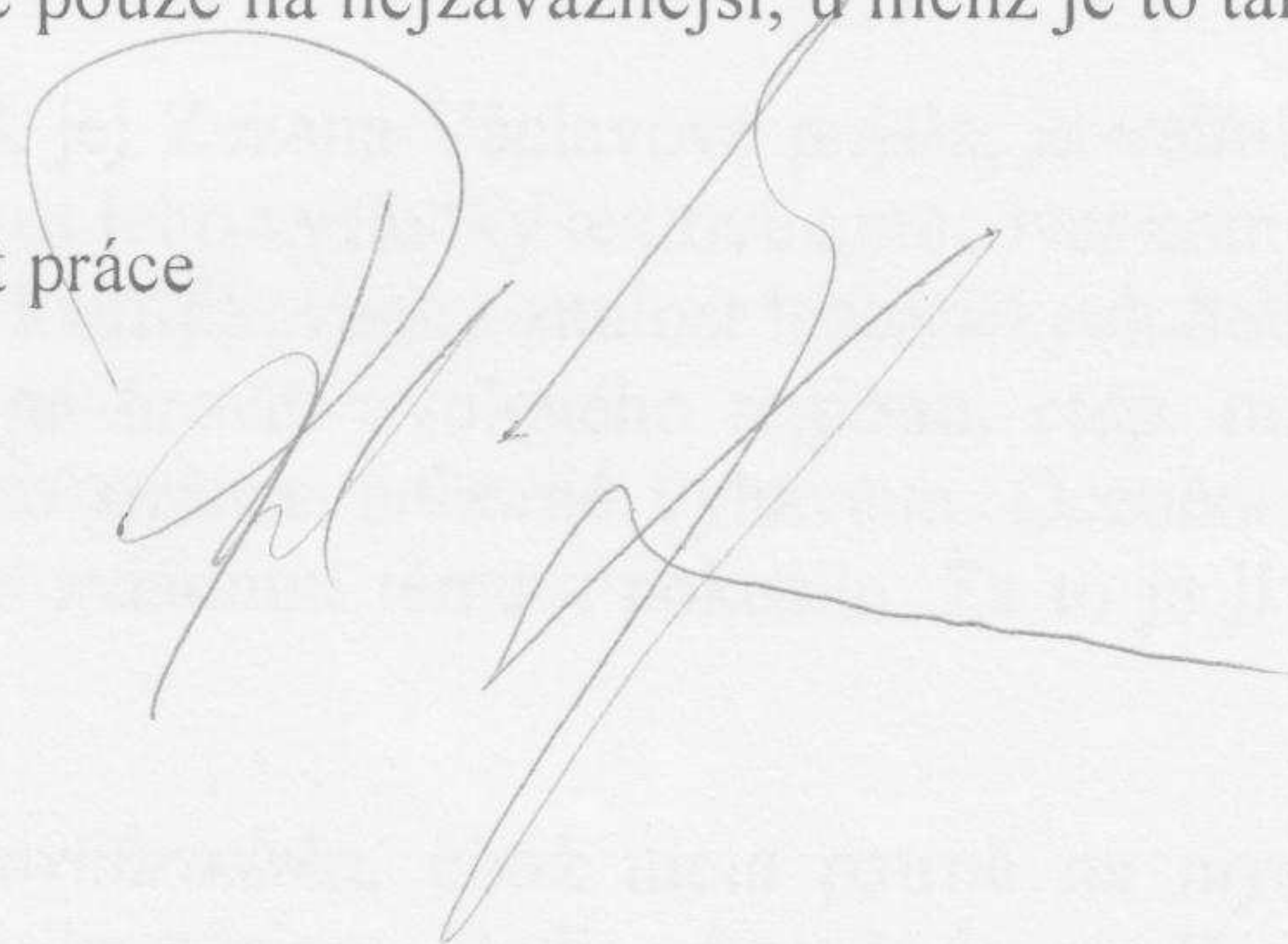
Druhou připomínkou je, že autorka nezařadila do své práce ani jednu mapku, která by i jí samotné velmi pomohla lépe pochopit tematickou situaci a také by napomohla srozumitelnosti textových partií. Určitě by to bylo vhodné u národnostního rozložení německy mluvícího obyvatelstva v Československu i ve střední a východní Evropě; výrazně by to vylepšilo charakteristiku mikroregionu Novohradska v dobovém kontextu atd. Podobná připomínka, avšak méně významná, by mohla být učiněna k nevyužití tabulek a grafů.

Třetí připomínkou je práce s poznámkovým aparátem. Zde bych mnil, že v práci tohoto druhu musí být uvedeny v poznámkách nejen odkazy, ale i mnohé vysvětlivky; přímé citace, které subjektivizují hlavní text; také vlastní dílčí stanoviska autorky a další. Na některých místech, kde je podle mne třeba text přímo o odkaz opřít (kupříkladu v odvolávce na oficiální dokumenty), tento odkaz chybí – viz například na str. 17-18, 25, 37; někde jsou odkazy nesprávné (viz poznámky na str. 45 a 46) etc.

Poslední připomínkou je připomínka k úrovni odborného textu a stylistice. Domnívám se, že se autorka nerozhodla jednoznačně, jaký charakter má její práce mít, a proto v ní kolísá i úroveň stylistická i úroveň odborného textu. V některých pasážích se vyskytuje zdařilá úroveň obou, v jiných jde spíše o žurnalistický styl či dokonce žargon. Toto je případ téměř celé kapitoly V, ale i v podkapitole 2.9 a na některých místech již výše zmíněných i na dalších. Někdy se vyskytují dokonce významově problematické odstavce, jak již bylo výše také zmíněno. Je to škoda, protože autorka má rozhodně schopnost zvolit vhodný styl a psát jím na dobré stylistické i gramatické úrovni. K této připomínce patří i výtky nepřesnostem v překladu ústředního termínu, který je někdy v řadě prací pragmaticky uváděn zdvojeně lomítkem odsun/vyhnání (Transfer/Vertreibung; Transfer/Expulsion) jako komparace nejfrekventovanějších termínů užívaných v historiografii v jazyce českém, německém či anglickém. Autorka se této otázce sice věnuje v jednodstavcové podkapitole 2.6 *Vyhnání nebo odsun?* (str. 39), ale sama v anglickém názvu své práce uvádí jako výraz pro odsun anglický termín „Transport“, což je zjevně nesprávné. Z drobnějších formálních chyb bych upozornil snad jen na překlep ve jméně autora Dušana Hamšíka a dvojí uvedení stejné práce autora J. F. Brügela v *Seznamu literatury* (str. 85 a 84).

V celkovém zhodnocení diplomové práce Zuzany Václavové zastávám stanovisko, že tato, přes uvedené výtky a kritické připomínky, splňuje podmínky pro to, aby byla mohla proběhnout její obhajoba před státnicovou komisí. Jako recenzent práce doporučuji práci hodnotit známkou velmi dobře (2). Dále mám za to, že by diplomantka měla jako součást své obhajoby odpovědět na mé výtky a připomínky, nikoli však na nutně na všechny, ale pouze na nejdůležitější, u nichž je to také výslovně uvedeno.

24. 1. 2011 PhDr. Pavel Hejtman, CSc. - recenzent práce

Návrh na klasifikaci diplomové práce: velmi dobře

.....
podpis recenzenta diplomové práce

